

საქართველო, ქ. თბილისი, 0198, კახეთის გზატკეცილი, #99, ტელ: (+995-32) 116 001; ელ.ფოსტა: ncdc@ncdc.ge; ვებ.გვერდი: www.ncdc.ge
99, Kakheti Highway, Tbilisi, 0198, Georgia, Phone: (+995-32) 116 001; E-mail: ncdc@ncdc.ge; Web: www.ncdc.ge

**ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დოკუმენტაციის სტრატეგიული
გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიშზე“
დასკვნა**

დამგეგმავი: ქ. გორის მუნიციპალიტეტის მერია

დამტკიცებაზე პასუხისმგებელი: ქ. გორის მუნიციპალიტეტის მერია

ანგარიშის წარმდგენი: ა(ა)იპ „სითი ინსტიტუტი საქართველო“

წარმოდგენილი სტრატეგიული დოკუმენტის სკოპინგის ანგარიში მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქ. გორის და მიმდებარე ტერიტორიის განვითარების, სამომავლო გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში გარემოსა და ჯანმრთელობის დაცვასთან დაკავშირებულ ასპექტებს და შეფასებას საზოგადოებასთან კონსულტაციის გზით.

ქ. გორის სივრცითი-ტერიტორიულ განვითარებაში სახელმწიფო, მუნიციპალური თუ კერძო პირების მიერ დაგეგმილი ღონისძიებების განხორციელებისათვის უპირველეს საჭიროებას წარმოადგენს ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის (გგ) დამტკიცება, რომლის ამოცანაა დასახლების მთელი ტერიტორიის განვითარება, მისი გამოყენებისა და განაშენიანების ზოგადი რეგულირება და სათანადო უზრუნველყოფა. გგ-ს დამტკიცებას წინ უსწრებს ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის საყრდენი გეგმა, რომელიც საფუძველია განაშენიანების რეგულირებისა და ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონებში წარმოადგენს განაშენიანების გეგმებისა და განაშენიანების დეტალური გეგმების საფუძველს, განსაზღვრავს დასახლების ტერიტორიის ნაწილების განვითარებას, მათი გამოყენებისა და განაშენიანების კონკრეტულ რეგულირებას და სათანადო უზრუნველყოფას.

წარმოდგენილი პროექტი მოიცავს შემდეგ დანართებს:

1. სკოპინგის ანგარიში;
 2. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფცია
- სკოპინგის ანგარიშის დანართები:
1. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის გეგმარებითი დავალება;
 2. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფცია;
 3. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის საყრდენი გეგმა;
 4. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის მომზადებისას ჩატარებული შეხვედრათა ოქმები;

5. საპროექტო ჯგუფის საკონკურსო წინადადება;

6. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დასკვნითი ანგარიში

7. ქალაქთმშენებლობითი ანალიზი და რეკომენდაციები ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის მომზადებისათვის.

ქ. გორის ქალაქთმშენებლობითი ანალიზისა და ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციების შესაბამისად, მნიშვნელოვანია წინასაპროექტო კვლევებით დადგენილი ძირითადი მოცემულობები, რომლის საფუძველზეც მომზადდა ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში.

„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი“ საქართველოს კანონის (შემდგომში-კოდექსი) მე-III თავის - სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების - მოთხოვნების შესაბამისად, სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების ჩატარება სავალდებულოა იმ სტრატეგიული დოკუმენტებისათვის, რომლითაც დგინდება სამომავლო განვითარების ჩარჩო კოდექსის I და II დანართებით გათვალისწინებული საქმიანობებისათვის, მათ შორის დაგეგმარებისა და სივრცითი მოწყობის დროს, რათა საბოლოო დოკუმენტში გათვალისწინებულ იქნას ადამიანის ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ასპექტები და მინიმუმამდე იქნას შემცირებული გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე უარყოფითი ზემოქმედება.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, „ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დოკუმენტაციის სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიშის“ საფუძველზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე ჰაერის დაბინძურების, სასმელი წყლის და ადექვატური სანიტარიის, ჯანსაღი ცხოვრების წესის ხელშეწყობის, საერთო სარგებლობის მწვანე სარეკრეაციო არეალებზე ხელმისაწვდომობის, რადიაციული უსაფრთხოების ჰიგიენური ასპექტების, მოსახლეობის დაცვის ფიზიკური, ქიმიური, ბიოლოგიური ფაქტორების ზემოქმედების, ხელმისაწვდომობა სამედიცინო სერვისებზე (რომლებიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ უკავშირდება გადამდები და არაგადამდები დაავადებების განვითარებას) განხილვისას გამოყენებული იქნა ორი ინსტრუმენტი:

1. წარმოდგენილი ინფორმაციის კვლევების/ მტკიცებულებების შეფასება.

2. წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე პრიორიტეტული ზემოქმედების ფაქტორების იდენტიფიცირება და რეკომენდაციების მომზადება.

შეფასებებისა და რეკომენდაციების მოსამზადებლად გამოყენებულ იქნა საქართველოში მოქმედი შემდეგი კანონები, ხელშეკრულებები და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები და საერთაშორისოდ აღიარებული დოკუმენტები, კერძოდ:

„ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„გარემოს დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი“ საქართველოს კანონი;

„წყლის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„ნიადაგის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„მდინარეთა ნაპირების რეგულირების შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„ნიადაგების კონსერვაციისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი“ საქართველოს კანონი;

„ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი;

„კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საქართველოს კანონი;

„სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონი;

კონკორდატი-საქართველოს კონსტიტუციით და სახელმწიფოსა და საქართველოს მართლმადიდებელ ავტოკეფალურ ეკლესიას შორის კონსტიტუციური შეთანხმება.

„ევროპის დაცული ლანდშაფტების შესახებ“ კონვენცია;

„ევროპის არქიტექტურული მემკვიდრეობის დაცვის“ კონვენცია;

„ტრანსასახლვო წყლებისა და საერთაშორისო ტბებისა დაცვისა და გამოყენების შესახებ“ კონვენცია;

ქიმიური, ბიოლოგიური, რადიაციული და ბირთვული საფრთხეების შემცირების ეროვნული სტრატეგია (საქართველოს მთავრობის N164 დადგენილება, 2014.14.02.);

„საქართველოს სივრცის დაგეგმარების, არქიტექტურული და სამშენებლო საქმიანობის კოდექსი“ საქართველოს კანონი;

„სივრცის დაგეგმარებისა და ქალაქთმშენებლობითი გეგმების შემუშავების წესის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №260 დადგენილება;

„ტერიტორიების გამოყენების და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №261 დადგენილება;

„საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის „საქართველო 2020“ დამტკიცებისა და მასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ღონისძიების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 17 ივნისის N400 დადგენილება;

„შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების 2014 – 2021 წლების სტრატეგიის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 17 სექტემბრის №1364 განკარგულება;

UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE (UNE CE). Resource Manual to Support Application of the Protocol on Strategic Environmental Assessment. UNITED NATIONS. New York and Geneva, 2012;

GUIDELINES ON PRACTICAL APPLICATION OF STRATEGIC ENVIRONMENTAL ASSESSMENT IN GEORGIA. OECD, UNEP, UNECE and UNIDO. 2016;

NHS. London Healthy Urban Development Unit. Rapid Health Impact Assessment Matrix. 2017;

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის სახელმძღვანელო დოკუმენტები
<https://www.who.int/hia/en/>

ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად შემუშავებული სანიტარიულ-ჰიგიენური ნორმები, ტექნიკური რეგლამენტები, სხვადასხვა სექტორალური სტრატეგიები და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული რეკომენდაციები.

წარმოდგენილი ინფორმაციის კვლევების/ მტკიცებულებების შეფასება.

წარმოდგენილი სკოპინგის დოკუმენტით ირკვევა, რომ მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შესრულების საანგარიშო ვადად განისაზღვრა - საპროექტო სამუშაოების მოცემული გეგმარებითი დავალებით გათვალისწინებული დასრულების ვადიდან **15 წელი**;

წარმოდგენილ დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ დასახლების სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის დოკუმენტების შემუშავება განხორციელდა წინასაპროექტო კვლევის შედეგად მიღებული მონაცემების საფუძველზე შემუშავებული გეგმარებითი დავალებების შესაბამისად, რომელიც დამყარებულია „სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებზე. ამ ეტაპზე აღნიშნული კანონი **ძალადაკარგულია**, შესაბამისად გამოყენებულ უნდა იქნეს 2018 წელს დამტკიცებული „საქართველოს სივრცის დაგეგმარების, არქიტექტურული და სამშენებლო საქმიანობის კოდექსი“ საქართველოს კანონის მოთხოვნები და „სივრცის დაგეგმარებისა და ქალაქთმშენებლობითი გეგმების შემუშავების წესის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №260 დადგენილება და „ტერიტორიების გამოყენების და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №261 დადგენილება მოთხოვნების შესაბამისად, ჩვენთვის მნიშვნელოვანია ტერიტორიის განაშენიანების დროს სხვადასხვა ინტენსივობის მქონე საცხოვრებელ ზონებში გათვალისწინებულია თუ არა სარეკრეაციო სივრცეები, ჯანმრთელობის დაცვის და სპორტული ობიექტები, სკოლამდელი და სასკოლო აღზრდის დაწესებულებები, ხომ არ არის დარღვეული შესაბამისი ზონირების პრინციპი და განთავსებული ისეთი ობიექტი, რომელიც ზიანს აყენებს გარემოს და ადამიანის ჯანმრთელობას, ან/და განთავსებულია სამეწარმეო ობიექტი, რომელიც არღვევს სამეზობლო თემის პრინციპებს.

ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის პრიორიტეტების შესაბამისად, უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ბუნებრივი გარემოს და ეკოლოგიური უსაფრთხოების დაცვა, ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა, ქალაქში ცხოვრების დონის ხარისხის ამაღლება, ქალაქის მოსახლეობისათვის განვითარების თანაბარი პირობების შექმნა, მატერიალური და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის გამოვლენისა და დაცვის მაქსიმალური აქტუალიზება და ქალაქთმშენებლობითი ინტერპრეტაცია, საკვლევ არეალში ძირითადი „ცხელი წერტილებისა“ და პრობლემების გამოვლენა, მათ მიმართ არქიტექტურული-გეგმარებითი თუ ადმინისტრაციული ღონისძიებების დასახვა, საზოგადოების ინტერესების უზრუნველყოფა, სამომავლო საინვესტიციო პროგრამების შემუშავებისათვის საფუძვლების შექმნა და სხვ.რაც თავის მხრივ ადრეულ ეტაპზე განსაზღვრავს და ხელს შეუწყობს საკვლევ ტერიტორიაზე რეალურად მნიშვნელოვან პრიორიტეტულ საკითხებზე ორიენტირებას, რესურსების ეფექტურად გამოყენებას. საფუძვლად დაედება ქ. გორის და მიმდებარე სოფლებში ეკონომიკური განვითარების ნებისმიერი სახის გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე უარყოფითი ზემოქმედების

ადრეულ ეტაპზე პრევენციას და ჯანმრთელობის ხელშეწყობის¹ პოლიტიკის განხორციელებას.

ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შეფასების განხორციელება გავლენას მოახდებს იმ ფაქტორებზე, რომლებიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ გავლენას ახდენს საზოგადოებრივ ჯანმრთელობაზე. ეს ფაქტორებია:

- ჯანსაღი ცხოვრების წესი (მოსახლეობის სიმჭიდროვე, საზოგადოებრივი ობიექტების ადეკვატურობა (სკოლამდელი აღზრდა, განათლება, ჯანმრთელობა, უსაფრთხოება, ფეხით სიარული, ველოსიპედები, გამწვანებული ტერიტორიები);
- სოციალური დაცულობა (უსაფრთხო საცალფეხო გადასასვლელი, დაბალი მოძრაობის სიჩქარე საცხოვრებელ ადგილების მიდებარედ, ხმაურის შემცირება, ქუჩის განათება, ბიზნეს შესაძლებლობები);
- საცხოვრებლის ხარისხი (გარემო, სამშენებლო მასალები, საცხოვრებლის განლაგება, სივრცის ადეკვატურობა, შენობების ორიენტაცია მზის პირდაპირი სხივების შესაბამისად და ა.შ.);
- სამუშაო და განათლება (სამუშაო ადგილების და განათლების ხელმისაწვდომობა), საზოგადოებრივი სერვისების (სკოლამდელი აღზრდის, განათლების, ჯანმრთელობის, უსაფრთხოების) და საყოფაცხოვრებო მომსახურების (ბანკები, მაღაზიები, აფთიაქები, საპარიკმახეროები და ა.შ.) ხელმისაწვდომობა და წვდომა;
- უსაფრთხოება (სათვალთვალო კამერების დაყენება, საცალფეხო და საფეხმავლო ბილიკების პასიური დაკვირვება, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის პოპულარიზაცია, ტერიტორიების დასუფთავება);
- სოციალური სამართლიანობა (განსაკუთრებული ყურადღება გარემოს დაბინძურების მქონე ტერიტორიებზე, სამუშაო ადგილების შექმნის ხელშეწყობა, ქუჩის განათების გაუმჯობესება, წვდომის გაუმჯობესება და ა.შ.);
- ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება და ზოგადი სურათი (ჰაერის დაბინძურების წყაროებში, ე.ი. ინდუსტრიის წილის შემცირება, საგზაო ტრანსპორტი, მწვანე ტერიტორიების განვითარება, ხმაურის შემცირების ღონისძიებების განხორციელება);
- წყლის მოხმარება და ჩამდინარე წყლების შეგროვება (წყალმომარაგებისა და კანალიზაციის შეგროვების სისტემების დაგეგმვა, წყლის მოხმარების შეზღუდვა იმ ადგილებში, სადაც არ არის ჩამდინარე წყლების შეგროვების შესაძლებლობა);
- ნიადაგის ხარისხი (დაბინძურების გაწმენდა, მწვანე ტერიტორიების შენარჩუნება).

სივრცითი დაგეგმარების დროს ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შეფასების ძირითადი მიზნებია ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი რისკ- ფაქტორების:

- შესაძლო გავლენის იდენტიფიცირება, აღწერა და შეფასება;

¹ ჯანმრთელობის ხელშეწყობა, არის მიდგომა, რომელიც ხელს უწყობს გაზრდილი სიკვდილიანობის შემცირებას, წამყვანი რისკ ფაქტორებისა და ჯანმრთელობის დეტერმინანტების პრობლემის გადაჭრას, ჯანდაცვის მდგრადი სისტემების გაძლიერებას და კრიტიკულ როლს თამაშობს როგორც გადამდები და ასევე არაგადამდები დაავადებების პრევენციისა და კონტროლის გამოსავალის გაუმჯობესებაში.

- ზემოქმედების ეფექტების აღწერა;
- საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის რისკების აღწერა და გავლენის მნიშვნელობის შეფასება, რისკ-ფაქტორების ზემოქმედებით დაზარალებული ტერიტორიების და უბნების იდენტიფიცირება;
- არსებული ჯანმრთელობის მონაცემების ანალიზი;
- სოციალურად დაუცველი და მოწყვლადი ჯგუფების საჭიროებების მაქსიმალური გათვალისწინება:
 - ხანდაზმული ხალხი;
 - ბავშვები და ახალგაზრდები;
 - მარტოხელა მშობლები;
 - ორსული ქალები;
 - დაუსაქმებელი;
 - უსახლკარო;
 - დაბალი შემოსავლის მქონე;
 - ეთნიკური უმცირესობები;
 - ლტოლვილები;
 - ფიზიკურად, ფსიქიკურად და გონებრივად შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები.
- მონიტორინგი, შეფასება და პრევენციული ღონისძიებების დაგეგმვა.

1. ავადობა და ხელმისაწვდომობა სამედიცინო სერვისებზე არსებულ და სამომავლოდ ქ გორის და განვითარების ტერიტორიაზე

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის შეფასებით, საქართველოში 2010-2016 წლებში 3%-ით შემცირდა ყველა მიზეზით გამოწვეული ავადობის ტვირთი (DALYs)². თუმცა მოიმატა არაგადამდები დაავადებებით ავადობის ტვირთის ხვედრითმა წილმა (83.3% - 2010 და 85.3% - 2016). ასევე სსიპ - ლ. საყვარელიძის სახელობის დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მონაწილეობით საქართველოში 2013 წელს მიმდინარეობდა ავადობის გლობალური ტვირთის კვლევა - აგტკ (Global Burden of Disease Study – GBD), რომელიც წარმოადგენს სიკვდილიანობის და დაავადებულობის, ტრავმების და რისკ-ფაქტორებით გამოწვეული მდგომარეობების გამო დაკარგული ჯანმრთელობის რაოდენობრივად შედარებადი სიდიდეების გაზომვის სისტემურ მეცნიერულ მეთოდს. კვლევის საფუძველზე შეფასდა 2007 და 2017 წლებში სხვადასხვა დაავადებებით გამოწვეული ნაადრევი სიკვდილიანობის გამო სიცოცხლის დაკარგული წლების ოდენობა. აღნიშნულ წლებს შორის ნაადრევი სიკვდილიანობის გამო სიცოცხლის

² ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია ავადობის ტვირთის გასაზომად იყენებს არაქმედიტუნარიანი სიცოცხლის წლებს (DALYs), რომელიც ასახავს მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე როგორც სიკვდილიანობის, ისე ავადობის შედეგებს.

დაკარგული წლების სხვაობის ყველაზე მაღალი წილი გულ-სისხლძარღვთა დაავადებებზე და ინსულტებზე მოდიოდა³. სიცოცხლის დაკარგული წლების 10 ძირითადი მიზეზია:

- გადამდები, დედათა, ნეონატალური და კვებითი ავადმყოფობები;
- არაგადამდები ავადმყოფობები;
- ტრავმები.

განალიზებული მონაცემების საფუძველზე, ურთიერთკავშირი გარემოს ხარისხობრივ მდგომარეობასა და დაავადებებს შორის დასაბუთებულია კვლევებითა და ექსპერტთა დასკვნებით და მოიცავს 100-ზე მეტ დაავადებას და დაზიანებას. ჯანმოს მონაცემებით, გლობალური სიკვდილიანობის 23% (26% - 5 წლამდე ასაკის ბავშვთა სიკვდილობა) განპირობებულია გარემოს მოდიფიცირებადი ფაქტორებით. დაავადებათა სიის სათავეშია ინსულტი, გულის იშემიური დაავადება, დიარეა და სიმსივნური დაავადებები⁴. საქართველოში სიკვდილიანობის 97% გამოწვეულია არაგადამდები დაავადებებით და მაღალია გარემოსთან ასოცირებული გულ-სისხლძარღვთა, ფილტვისა და სხვა ლოკალიზაციის კიბოს, ასთმისა და ფილტვის ქრონიკული ობსტრუქციული დაავადებების ტვირთი.

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის ბოლო ხელმისაწვდომი მონაცემებით, ერთ სულ მოსახლეზე ამბულატორიულ-პოლიკლინიკური მომსახურებისთვის მიმართვიანობის საშუალო მაჩვენებელი ევროპის რეგიონის ქვეყნებისთვის ≈6-ს შეადგენს. საქართველოში 2002-2012 წლებში მაჩვენებელი 2.2-ს არ აღემატებოდა. საყოველთაო ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამის ამოქმედების შემდეგ დაფიქსირდა მოსახლეობის მიმართვიანობის მკვეთრი ზრდა, როგორც ამბულატორიულ, ასევე სტაციონარულ დაწესებულებებში. 2015-2016 წლებში ერთ სულ მოსახლეზე ამბულატორიული სერვისის მიმწოდებელ დაწესებულებებში მიმართვიანობამ 3.9-ს მიაღწია, თუმცა 2017 წელს უმნიშვნელოდ შემცირდა და 3.5 გახდა.

ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფცია (შემდგომში, „კონცეფცია“) განიხილავს სივრცით მოწესრიგებას და აღნიშნავს, რომ პირველ საფეხურს „ადამიანური მასშტაბი“ განსაზღვრავს. ამ თვალსაზრისით განიხილავს როგორც სოციალური ინფრასტრუქტურის განვითარებას, ასევე ადამიანური მასშტაბის სხვა ერთეულების ქსელის გაფართოებას.

მიუხედავად იმისა, რომ, როგორც პროექტშია აღნიშნული, დემოგრაფიული მახასიათებლების წინასწარ განსაზღვრა რთულია, მიზანშეწონილია სკოპინგის დასკვნა ითვალისწინებდეს როგორც ქ. გორის, ასევე მისი ახალი უბნების სოციალურ ინფრასტრუქტურაში სამედიცინო მომსახურებისადმი მოსახლეობის ხელმისაწვდომობას და, საჭიროების შემთხვევაში შესაბამისი მონაცემების ანალიზის საფუძველზე ახალი სამედიცინო დაწესებულებები/ები-ს დაგეგმარებას.

³ წყარო: ვაშინგტონის უნივერსიტეტის ჯანმრთელობის გაზომვების და შეფასების ინსტიტუტი.
<http://www.healthdata.org/georgia>

⁴ წყარო: „საქართველოს გარემოს და ჯანმრთელობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა 2018-2022წწ“

კონცეფციაში საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილების ფუნქციებში პირველ რიგში გამოტანილია ჯანმრთელობის დაცვა, თუმცა შემდგომ განხილული არ არის და ამდენად, მხოლოდ დასახელებით შემოიფარგლება.

მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა, რასაც საფუძვლად უდევს სამედიცინო მომსახურებისადმი ხელმისაწვდომობა, ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მთავარი პრიორიტეტი⁵ და საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების⁶ ერთ-ერთ ძირითად მოთხოვნას წარმოადგენს. სკოპინგის დასკვნა ადამიანური მასშტაბში უნდა განიხილავდეს სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობის საკითხს და მის გაზრდას ახალი უბნების სივრცითი მოწყობის დაგეგმარებისას, როგორია თანამედროვე სამედიცინო ტექნოლოგიებით უზრუნველყოფა, რათა დროულად და ხარისხიანად მოხდეს სამედიცინო დახმარების გაწევა, როგორც ადგილობრივი მოსახლეობის, ასევე ტურისტებისათვის.

ზემოაღნიშნული ინფორმაციის გაანალიზების შემდეგ, მნიშვნელოვანია მოძიებულ იქნეს და დაემატოს წარმოდგენილ პროექტს დღეს არსებული და საპროგნოზო მონაცემები განაშენიანების დეტალური გეგმების ტერიტორიების მოცვით:

- ავადობის ტვირთის შესახებ ქ. გორის და მიმდებარე საკვლევ არეალზე.
- ერთ სულ მოსახლეზე ამბულატორიული და სტაციონარულ დაწესებულებების სერვისის მიმწოდებელი დაწესებულებების, ასევე სასწრაფო სამედიცინო დახმარებით უზრუნველყოფის საკითხი.

2. ფიზიკური აქტივობა, უბედური შემთხვევები და ტრავმები

წარმოდგენილ დოკუმენტში არ არის სრულყოფილად აღწერილი ქ. გორის და მიმდებარე ტერიტორიაზე მუნიციპალიტეტის განვითარების ჩარჩოში, როგორ მოხდება ტრანსპორტის ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე ნეგატიური ზემოქმედების შემცირება. კარგადაა ცნობილი საავტომობილო ტრანსპორტის ნეგატიური ზეგავლენა (ჰაერის, ნიადაგის, წყლის დაბინძურება, ხმაური, გზებზე უსაფრთხოება და ტრავმები, ინსფრასტრუქტურის შეჭრით გამოწვეული სივრცის დანაწევრება, ქალაქური ლანდშაფტისადმი მიყენებული ზიანი და სხვა). საქართველოში, სხეულის დაზიანება სიკვდილის რიგით მეოთხე მიზეზს წარმოადგენს. ზოგად დაზიანებათა სტრუქტურაში საგზაო-სატრანსპორტო ტრავმატიზმს ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი უკავია. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, უპირატესობა უნდა მიენიჭოთ ეკოლოგიურად უსაფრთხო გადაადგილებას განსაკუთრებით ფეხით სიარულისა და საველოსიპედო მოძრაობას, საზოგადოებრივ ტრანსპორტს, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს, ამ საშუალებათა შეხამების, როგორც დაგეგმვის, ძირითადი ამოცანის სახით განხილვას. წარმოდგენილ პროექტში აღნიშნულია, რომ დღეს ქ. გორში ამ დროისთვის ინფრასტრუქტურა არაა საკმარისი, მეტიც შეიძლება ითქვას, რომ ველო-ტრანსპორტის ინფრასტრუქტურა ფაქტიურად არ არსებობს, შესაბამისად, დეტალურად არ

⁵ <https://www.who.int/dg/priorities/health-for-all/en/>

⁶ www.parliament.ge/associationagreement1

არის აღწერილი ტერიტორიის ფუნქციური გადანაწილების დროს გათვალისწინებულია თუ არა და რა კეთდება იმისათვის, რომ:

1. შემცირდეს მოთხოვნილება კერძო ავტოტრანსპორტზე;
2. გაიზარდოს საზოგადოებრივი ტრანსპორტით, ფეხით და ველოსიპედით გადაადგილების რაოდენობა; (უპირატესობის მინიჭებით უსაფრთხო საცალფეხო და სხვა არა-მოტორიზებულ მოძრაობის სახეზე);
3. ხელი შეეწყოს კერძო ავტოტრანსპორტის გამოყენების მიმზიდველ ალტერნატივებს;
4. ხოლო სამომავლოდ დაიგეგმოს ქ.გორის და მიმდებარე ტერიტორიაზე მდგრადი გადაადგილების ინტეგრირებული გეგმა.

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის ინფორმაციით, არასაკმარისი ფიზიკური აქტივობა ისეთი არაგადამდები დაავადებების მნიშვნელოვან რისკ-ფაქტორს წარმოადგენს, როგორიცაა ინსულტი, დიაბეტი, სიმსივნეები. სულ უფრო და უფრო იკლებს ფიზიკური აქტივობა ბევრ ქვეყანაში. მსოფლიოში მოზრდილთა 23% და სასკოლო ასაკის ახალგაზრდების 81% ფიზიკურად არააქტიურ ცხოვრების წესს ეწევა. არაგადამდებ დაავადებათა რისკ-ფაქტორების STEPS 2016 კვლევის შედეგების მიხედვით, რესპოდენტთა 17.4%-ის ფიზიკური აქტივობა არ შეესაბამება ჯანმოს რეკომენდაციებს, რომელიც სასურველია ჯანმრთელობის ხელშეწყობის მიზნით. არაგადამდებ დაავადებათა რისკის შესამცირებლად, პროექტში გათვალისწინებულ უნდა იქნეს მწვანე საერთო სარგებლობის საზოგადოებრივი ადგილებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა და სპორტული ობიექტების მშენებლობა.

ურბანულ მწვანე სივრცეებზე ხელმისაწვდომობა მწვანე ფართობების მნიშვნელობის გამო დაგეგმვისა და კვლევის უფრო მნიშვნელოვანი ასპექტი გახდა ქალაქის მაცხოვრებელთათვის. თუმცა მიხედვად იმისა, რომ UGS ხელმისაწვდომობა ურბანულ დაგეგმარებაში ადამიანის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობისთვის არის მნიშვნელოვანი ინდიკატორი, ქალაქების ფარგლებში რთული სოციალურ-ეკოლოგიური ურთიერთქმედების მხოლოდ ერთი-ერთი კომპონენტია. ქ. გორში განაშენიანებულ ნაწილში არსებული საერთო სარგებლობის ღია გამწვანებული ტერიტორიების ფართობი უკიდურესად მცირეა. რაც საჭიროებს დამატებითი ღონისიებების გათვალისწინებას.

სკოპინგის დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით ქ. გორში შეიძლება ითქვას, რომ ქალაქი ქვეითთა და შშმ პირთა გადაადგილებისთვის ადაპტირებული არაა. ქუჩების პროექტირება, რეაბილიტაცია/მშენებლობა მიმდინარეობდა ისე, რომ ზოგიერთ ქუჩაზე ტროტუარი არც კი იყო გათვალისწინებული. შესაბამისად შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების გადაადგილებისათვის ხელშემწყობი გარემოს შექმნა “შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენციით” (ძალაშია 2014 წლის 12 აპრილიდან) განსაზღვრული ვადებულებების შესაბამისად, გასათვალისწინებელია მათი უფლებები, რომელიც უნდა აისახოს აღნიშნულ დოკუმენტში, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს საყოველთაო ხელმისაწვდომობა უსაფრთხო, ინკლუზიურ, ხელმისაწვდომ, მწვანე და

საზოგადოებრივ ადგილებთან, განსაკუთრებით ქალების, ბავშვების, ხანდაზმული და შეზღუდული შესაძლებლობების მოქნე პირთათვის. შესაბამისად, ნებისმიერი საზოგადოებრივი დანიშნულების ობიექტის მშენებლობის დროს გათვალისწინებული უნდა იქნეს შეზღუდული შესაძლებლობების მოქნე პირთა ინტერესები.

3. ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების ხარისხი

წარმოდგენილი დოკუმენტის მიხედვით ქ. გორის წყალმომარაგება ძირითადად მიწისქვეშა წყლებიდან ხდება. გორის მუნიციპალიტეტში არსებული მიწისქვეშა სასმელი წყლის საბადო მდებარეობს ქ. გორიდან 8 კილომეტრში, მდ. ლიახვის მარცხენა ნაპირზე. სამინისტროს ინფორმაციით, მარაგები დამტკიცებულ იქნა 1975 წელს, მტკ-ს მიერ, 25 წლის ვადით, რომლის მიხედვითაც საბადოს დებეტი შეადგენს 250600 მ³/დღ (საჭიროებს განახლებას). წარმოდგენილ პროექტს უნდა დაემატოს მოსახლეობის წყალმომარაგების საკითხის შესწავლა (წყალმომარაგების ტიპები, სასმელი წყლის ხარისხი, უწყვეტობა, ხელმისაწვდომობა, სასმელი წყლის დაბინძურება, მონიტორინგი და სხვა), მისი გაფართოების შესაძლებლობა განაშენიანება/განვითარების ახალ ტერიტორიებზე შესაძლო ალტერნატივების წარმოდგენით. აუცილებელია შეირჩეს ყველაზე რელევანტური ღონისძიებები წყალმომარაგებისა და სანიტარიის გასაუმჯობესებლად გრძელვადიან პერსპექტივაში და ქალაქის მიწათსარგებლობის გეგმაში შესაბამისი ტერიტორიული ფუნქციების განაწილებისას, მათი გათვალისწინება კერძოდ:

- წყალმომარაგების გაუმჯობესება (სათანადო ხარისხის 24 საათიანი წყალმომარაგების უზრუნველსაყოფად);
- წყლის სადისტრიბუციო სისტემების მოდერნიზება;
- წყლის მოხმარების შემცირება;
- ყველა წყალმომხმარებლის დაერთების უზრუნველყოფა ცენტრალურ საკანალიზაციო სისტემებზე;
- ცენტრალური ჩამდინარე გამწმენდი ნაგებობის მოდერნიზება;
- არსებული საკანალიზაციო ქსელის გაფართოება;
- ჩამდინარე წყლების ჩაშვების ლიმიტები სამრეწველო და კომერციული სექტორისთვის;

წარმოდგენილ დოკუმენტში აღწერილია თუ როგორი არასახარბიელო მდგომარეობაა ზედაპირული წყლების და კერძოდ მდინარე მტკვრის, მეჯუდას და დიდი ლიახვის დაბინძურების მხრივ, იმის გათვალისწინებით, რომ გორის ტერიტორიაზე არსებულ საკანალიზაციო ქსელს არ გააჩნია ერთიანი, ფუნქციონირებადი გამწმენდი ნაგებობა. 2016 წლისთვის დასრულდა სადგურის დასახლებაში საკანალიზაციო-გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა, თუმცა აღნიშნული ობიექტის მოცულობა მხოლოდ ამ დასახლების საკანალიზაციო წყლების გაწმენდის საშუალებას იძლევა, რაც ქალაქის საჭიროების მხოლოდ მცირე ნაწილია. ჩამდინარე წყლები გაწმენდა-გაუვნებლობის გარეშე ჩაედინება მდ. მტკვარში, მეჯუდას და დიდი ლიახვის აუზში.

ქ. გორის დასახლებების უმეტესობას არ გააჩნია საშუალებები ჩამდინარე წყლების გასაყვანად, რაც ეხება როგორც „დეცენტრალიზებულ“ ასევე „ცენტრალიზებულ“ (კანალიზაციის შემკრებიქსელი წყალგამწმენდ ნაგებობამდე) საშუალებებს. ზემოხსენებული ზემოქმედებას ახდენს ცხოვრების დონეზე, მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვაზე, ეკონომიკურ სიცოცხლისუნარიანობაზე (განსაკუთრებით იქ, სადაც მნიშვნელოვანია ტურიზმის განვითარება), სოფლის მეურნეობის განვითარება და სხვა. ქალაქის საკანალიზაციო სისტემების დღეს არსებული მდგომარეობა ძლიერ უარყოფით ზემოქმედებას ახდენს ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლის ხარისხზე. აღსანიშნავია, რომ წარმოდგენილ ზედაპირული წყლის ანალიზებში არ არის შეფასებული მისი მიკრობიოლოგიური კვლევის შედეგები, რომელიც უნდა დაემატოს. უნდა აღინიშნოს, რომ როგორც მდ. მტკვარში, მეჯუდას და დიდი ლიახვის სარეკრეაციო დანიშნულება მაღალია და შესაბამისად მაღალია მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე ნეგატიური ზემოქმედების რისკი. იმის გათვალისწინებით, რომ ქ. გორის და მიმდებარე ტერიტორიის საკანალიზაციო სისტემების მოწესრიგებისა და გამწმენდი ნაგებობების მოსაწყობად საჭირო იქნება მნიშვნელოვანი ძალისხმევა და მატერიალური დანახარჯები, მნიშვნელოვანი მოცულობის სამშენებლო სამუშაოების დაგეგმვა.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმას გააჩნია ტრასასაზღვრო ზემოქმედება, რადგანაც სახეზეა ტრასასაზღვრო მდინარე მტკვრის დაბინძურება.

უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ქალაქის დიდ ნაწილს არ გააჩნია სანიაღვრე კანალიზაციის სისტემები.

წყლის ობიექტებთან დაკავშირებული სტიქიური მოვლენები

გორი, როგორც წყალმოვარდნების განმეორებადობის, ასევე, კატასტროფული წყალდიდობების მაჩვენებლებით საქართველოს მასშტაბით შუალედურ პოზიციას იკავებს და არ შედის განსაკუთრებულად სახიფათო ტერიტორიების ნუსხაში, თუმცა როგორც მტკვრის, ასევე ლიახვისა და მათი მცირე შენაკადებისათვის დამახასიათებელია წყალმოვარდნა და ნიაღვრული პროცესები.

საშიში-გეოდინამიკური პროცესების განვითარების და ტერიტორიის დატბორვის პრევენციის მიზნით მნიშვნელოვანი საპროექტო ღონისძიებების (დამცავი ნაგებობები და სხვ) გატარება და გათვალისწინება მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში ტერიტორიების ფუნქციური გადანაწილების დროს შესაბამის საპროგნოზო ადგილებში. დეტალურად უნდა იქნეს გაანალიზებული აღნიშნული ტერიტორია მოსალოდნელი საფრთხეებით და შეიზღუდოს მშენებლობა მაქსიმალურად.

აღსანიშნავია, რომ გორის მუნიციპალიტეტში, კერძოდ, მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე, მდებარეობს გორის ჯვრის კურორტი, გოგირდოვანი სამკურნალო მინერალური წყლებით. წყალი მცირე მინერალიზაციის ჰიდროსულფიდური, ქლორიდულ-ჰიდროკარბონატული,

ნატრიუმთან შემაღგენლობისა, მისი დეპეტი შეადგენს 20 000 ლ-ს დღე/დამეში (უშვერიძე, 1978).

„სამკურნალო კატეგორიას მიკუთვნებული წყლის ობიექტების ნუსხისა და მინერალური წყლის ხარისხისადმი წაყენებული ჰიგიენური მოთხოვნების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2002 წლის N 310/5 ბრძანების მიხედვით გორის ჯვრის მინერალური წყალი მიეკუთვნება კომბინირებული და გარეგანი გამოყენების მინერალურ წყლებს. შესაბამისად, ბუნებრივი სამკურნალო რესურსების დაცვის მიზნით უნდა დადგინდეს სანიტარიული დაცვის ზონები, რომელიც განისაზღვრება „კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად და გათვალისწინებულ იქნეს მიწათსარგებლობის გეგმაში ტერიტორიების ფუნქციური გადანაწილების დროს.

4. ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება

ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის ფონური მდგომარეობა.

ქ. გორის და მიმდებარე ტერიტორიაზე ატმოსფერული ჰაერის მდგომარეობაზე სრულყოფილი დაკვირვების შესაძლებლობა არ არსებობს, ადამიანის ჯანმრთელობაზე შესაძლო ზემოქმედების დეტალური ანალიზის განხორციელება შეუძლებელია. აღსანიშნავია, რომ ქალაქ გორში, ისევე როგორც საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე წარმოებს როგორც სტაციონარული ჰაერის დამაბინძურებელთა მონიტორინგი, ასევე ჰაერის ინდიკატორული გაზომვები სხვადასხვა ტერიტორიებზე. პროექტის თანახმად, გარემოს ეროვნული სააგენტოს 2014-2016 წლებში განხორციელებული მონიტორინგის დროს გაიზომა აზოტის დიოქსიდის, გოგირდის დიოქსიდის და ოზონის შემცველობები ქალაქის სხვადასხვა ქუჩებზე და ყველა გაზომილი ნივთიერების კონცენტრაცია ნორმის ფარგლებში იყო.

აღსანიშნავია, რომ ქ. გორში არსებობს რამდენიმე ობიექტი, რომელიც დარეგისტრირებულია როგორც მავნე ნივთიერების გამაფრქვევლები. თუმცა, ინდიკატორული გაზომვებით, რომელიც 2015-2016 წწ ჩატარდა არცერთ შემთხვევაში არ დაფიქსირებულა მავნე ნივთიერებათ მაღალი კონცენტრაცია. ქალაქის ეკონომიკური აქტივობის და სიმჭიდროვის ზრდამ შესაძლებელია გამოიწვიოს ჰაერის დაბინძურების მაჩვენებლების ზრდა, რაც საჭიროებს მონიტორინგის მონაცემების განახლებას და ქალაქგანვითარების პროექტში სივრცის ვერტიკალური მახასიათებლების დარეგულირებას, რაც კარგად არის ასახული ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფციაში.

აღსანიშნავია, რომ წარმოდგენილ პროექტში არ არის გაანალიზებული რა ტიპის საწვავი გამოიყენება შინამეურნეობებში საკვების მომზადებისა და გათბობის მიზნით, რადგანაც საქართველოში მაღალია შენობისშიდა ჰაერის დაბინძურების მაჩვენებელი, ძირითადად, მყარი საწვავის გამოყენების ხარჯზე.

შინამეურნეობებში საკვების მომზადებისა და გათბობის მიზნით მყარი საწვავის გამოყენებით გამოწვეული ექსპოზიციის მაღალი დონე, ერთ-ერთ უმთავრეს რისკ-ფაქტორს წარმოადგენს ჯანმრთელობისათვის, განსაკუთრებით ბავშვებისა და ქალებისათვის. WHO მონაცემთა ბაზაში (Public Health and Environment (PHE): Household air pollution/Population using solid fuels (%) 2013) არსებული მონაცემების მიხედვით, საქართველოს მაჩვენებლები ერთ-ერთი ყველაზე მაღალია ევროპის რეგიონში (სოფლის მოსახლეობის 84%; ქალაქის - 12%; საერთო - 46%) და აჭარბებს, როგორც საერთო რეგიონულ მაჩვენებელს (<5%), ასევე, გლობალურ მაჩვენებელს (41%). თუმცა, შეესაბამება მსოფლიო ბანკის საშუალო და დაბალშემოსავლიანი ქვეყნების მოხმარების დონეს (56%). ზემოაღნიშნული საკითხი გათვალისწინებული უნდა იყოს გაზომვარაგების ინფრასტრუქტურის განვითარება/დაგეგმვისას გორის და სამომავლო გაფართოების ტერიტორიაზე.

ზემოაღნიშნული საკითხი გათვალისწინებული უნდა იყოს ქ. გორის გაზომვარაგების ინფრასტრუქტურის განვითარება/დაგეგმვისას. ამასთან, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის თამბაქოს წინააღმდეგ ბრძოლის ჩარჩო კონვენციით განსაზღვრული პრინციპების ამოქმედება, როგორც საკუთარ სახლში, ასევე - სახლს გარეთ თამბაქოსაგან თავისუფალი ადგილების შექმნის შესახებ.

უნდა დაიგეგმოს სამომავლოდ ატმოსფერული ჰაერის ხარისხობრივი მდგომარეობის მონიტორინგი, ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებათა ემისიების შემარბილებელი ღონისძიებები შემუშავებული მშენებლობის და ექსპლუატაციის ფაზებისათვის ალტერნატივების გათვალისწინებით. ასევე მიზანშეწონილად მიგვაჩნია „მწვანე ქალაქის“ და ენერგოეფექტურობის პრინციპების დანერგვა საბინაო სექტორში და სხვა შენობა ნაგებობების მშენებლობის პროცესში:

- მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ენერგოეფექტურობის სამოქმედო გეგმის მომზადება;
- მცირემასშტაბიანი ურბანული განახლებადი პროექტების წახალისება და ქალაქში განახლებადი ენერგოპოტენციალის ათვისება;
- ქუჩების განათების მოდერნიზება თანამედროვე სტანდარტებით.

5. ხმაური

წარმოდგენილ პროექტში აქცენტი კეთდება მხოლოდ ჭავჭავაძის ქუჩასა და გორის ცენტრალური “სერვისების ჰაბი”ს განვითარებულ ხმაურზე და არ არის ჩატარებული შესაბამისი გაზომვები.

მოგეხსენებათ, რომ ხმაური არის საერთო-ბიოლოგიური გამაღიზიანებელი. ამდენად, იგი მოქმედებს ადამიანის მთელ ორგანიზმზე და სპეციფიკური დაზიანების გარდა, შეიძლება გამოიწვიოს ზოგადი ხასიათის ცვლილებებიც.

დასახლებული პუნქტის სელიტებურ ზონასა და საცხოვრებელ სათავსებში ხმაურის დასაშვებ დონედ ითვლება ხმაურის ისეთი სიდიდე, რომელიც არ იწვევს ადამიანზე პირდაპირ ან ირიბ უარყოფით მოქმედებას, არ აქვეითებს მის მუშაობის უნარს, არ მოქმედებს უარყოფითად მის თვითგრძნობასა და განწყობაზე, არ იწვევს ხმაურის მიმართ მგრძნობიარე სისტემის ფუნქციური სისტემის არსებით ცვლილებას.

სათანადო კვლევების ჩატარების და შედეგების გაანალიზების შემდეგ მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე ხმაურის არასასურველი გავლენის შემცირებისათვის უნდა დაიგეგმოს ან გამოყენებულ იქნას მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავების ეტაპზე:

- ხმაურის წყაროს საიჟინრო-ტექნიკური და ორგანიზაციულ ადმინისტრაციული ღონისძიებები;
- ხმაურისაგან დაცვის ობიექტზე-შენობის კონსტრუქციების ხმაურსაიზოლაციო თვისებების გაზრდის კონსტრუქციულ-სამშენებლო მეთოდები და გეგმარებითი მეთოდები.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ჩატარდეს ქ. გორში ხმაურის გაზომვა, შეფასება და დაიგეგმოს შემცირების ღონისძიებები „საცხოვრებელი სახლებისა და საზოგადოებრივი/საჯარო დაწესებულებების შენობების სათავსებში და ტერიტორიებზე აკუსტიკური ხმაურის ნორმების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2017 წლის №398 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის შესაბამისად.

6. ინფორმაცია რადიაციული ფონის და რადიოაქტიური ობიექტების შესახებ

წარმოდგენილ სკოპინგის დოკუმენტში ინფორმაცია რადიაციული ფონისა და რადიოაქტიური ობიექტების განთავსების შესახებ არ არის მოცემული. ქ. გორისა და მისი შემოგარენის გარემოს ხარისხობრივი მდგომარეობა დიდად არის დამოკიდებული არა მხოლოდ ქ. გორის, არამედ მის ტერიტორიაზე არსებული სამხედრო პოლიგონის და მიმდებარე ტერიტორიების, შენობა-ნაგებობებისა თუ ობიექტების ზეგავლენაზე, გამომდინარე მათი ფუნქციური დატვირთვიდან.

მიზანშეწონილია ჩატარდეს გარემოს რადიაციული სიტუაციის შეფასება და გაანალიზების შესამდეგ გათვალისწინებულ იქნეს მიწის ტერიტორიების ფუნქციური გადანაწილების დროს.

7. ელექტრომაგნიტური ველის გამოსხივება

წარმოდგენილ პროექტში არ არის შეფასებული მაღალი ძაბვის ელექტრო გადამცემი ხაზებით განპირობებული ელექტრომაგნიტური გამოსხივება, რომელიც უნდა შეფასდეს სამომავლოდ და არსებობის შემთხვევაში დაიგეგმოს სათანადო ღონისძიებები ადამიანთა ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შესამცირებლად. აღსანიშნავია და მისასალმებელია, რომ ავტორები გამოყოფენ პრობლემურ საკითხებს, კერძოდ-პრობლემურია რიგ შემთხვევაში ელ. სადგურებსა და მაღალი ძაბვის ობიექტებთან შეუსაბამო და კონფლიქტური ფუნქციის ერთეულების განთავსება. მაგალითად, ქალაქის აღმოსავლეთით არსებულ ელ. სადგურსა და მაღალი დატვირთვის რადიოგადამცემ ანძას შორის, მათ უშუალო სიახლოვეში,

მიმდინარეობს საბავშვო გასართობი ბაჟნისა და სპორტული მოედნის მშენებლობა. ასეთი განვითარებები არამიზანშეწონილია და საფრთხეს უქმნის მოსახლეობის ჯანმრთელობას. მიზანშეწონილია ალტერნეტიული ტერიტორიის გამოძებნა და აღნიშნული ობიექტების ადგილჩანაცვლება, რომელიც სამუშაოს შემდეგი ეტაპის ამოცანაა.

8. სააღმზრდელო და საგანმანათლებლო დაწესებულებები

წარმოდგენილ დოკუმენტში დეტალურად არის ასახული სააღმზრდელო და საგანმანათლებლო დაწესებულებებში დღეს არსებული პრობლემები, რაც ნორმატიული დოკუმენტების მოთხოვნებთან შეუსაბამოა. სკოლები არის გადატვირთული, სკოლებს არ გააჩნია სასკოლო ნაკვეთები და არასაკმარისია ღია სპორტული მოედნები და სხვა.

ქ. გორში იგეგმება სამი ახალი უბნის განვითარება, ოთხი ახალი სკოლისა და ოთხი ახალის საბავშვო ბაღის ტერიტორიული მოწყობა და განლაგება განიხილება ახალ უბნებში.

ქ. გორი მოიაზრება შიდა ქართლის რეგიონში ურბანიზაციის მთავარ ცენტრად, რასაც მხარს უჭერს როგორც ცენტრალური ხელისუფლების პოლიტიკა, ასევე ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლების განცხადებები (იხ. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის მომზადებისას ჩატარებული შეხვედრათა ოქმები).

წარმოდგენილ დოკუმენტში გაანალიზებულია, რომ ქ. გორში 2000-2017 წწ-ში ფიქსირდება მცირე დემოგრაფიული ზრდა სტაგნაციის ტენდენციით. თუმცა, არსებობს მოსაზრება, რომ დღეს ოფიციალურად დაფიქსირებული 48.3 ათასი მცხოვრები არ არის ზუსტი მონაცემი და ქ. გორში ფაქტობრივად უფრო მეტი ადამიანი ცხოვრობს. გარდა ამისა, მოცემული მოსაზრება დამატებით მყარდება სოციალურ ობიექტებში დაფიქსირებული სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფების ოდენობით. მაგალითად, სკოლის მოსწავლეების რაოდენობა დაახლოებით 10,000 მოსწავლით აღემატება ქ. გორის შესაბამისი ასაკის მოსახლეობის ოდენობას. რა თქმა უნდა, მოსალოდნელია, ეს ნაწილობრივ განპირობებული იყოს ქ. გორის სკოლების მიერ მიმდებარე დასახლებების მოსწავლეთა მნიშვნელოვანი წილის აკუმულირებით. თუმცა, ასეთი მნიშვნელოვანი სხვაობა ხსენებულ ოდენობებში ასევე აშკარად მიუთითებს, რომ ქ. გორს საკმაოდ მნიშვნელოვანი არაოფიციალური მოსახლეობა გააჩნია; ამდენად, ყველაზე პოზიტიური დემოგრაფიული და მიგრაციული პროცესების პროგნოზის შემთხვევაშიც კი, ქ. გორის მოსახლეობა ვერ მიაღწევს ბოლო მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმით გათვალისწინებულ საპროგნოზო მაჩვენებელს - 80 000 მოსახლეს. ამდენად, მომავალი სივრცითი ზრდა ვერ იქნება განპირობებული მოსახლეობის სწრაფი მატებითა და მასთან დაკავშირებული ახალი სამოსახლო ტერიტორიების ათვისების აუცილებლობით;

განთავსების თვალსაზრისით, არსებული სკოლებისა და საბავშვო ბაღებისათვის მთავარი გამოწვევაა უსაფრთხოების ნორმების დარღვევა. კერძოდ, საფრთხის შემცველია ის ობიექტები, რომლებიც განთავსებულია ქალაქის მაგისტრალზე ან/და მაღალი ძაბვის გადამცემი ხაზების უშუალო სიახლოვეს. იგივე ვრცელდება ბავშვთა სათამაშო მოედნებზეც. მისასაღმებელია, რომ დოკუმენტის ავტორები აღნიშნავენ პრობლემას და შესაძლებელია

ყველა ასეთი შემთხვევისათვის მაკორექტირებელი ღონისძიებების შემუშავება, რაც მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემდეგი ეტაპის დოკუმენტის საგანია; აღსანიშნავია, რომ საგანმანათლებლო სივრცე ერთიანი მოცემულობაა და დიდ გავლენას ახდენს რეგიონში საცხოვრებელი მასების განაწილებაზე. ქალაქის ტერიტორიაზე სასკოლო და სკოლამდელი რესურსის დისპროპორციულმა ზრდამ, შესაძლოა, ხელი შეუწყოს მიმდებარე სოფლების დაცლასა და თვითონ ქალაქში ურბანული ცოცხის პროცესების გააქტიურებას.

მისასალმებელია, რომ სკოლების მოსწავლეების რაოდენობისა და ტერიტორიის თანაფარდობის საანგარიშოდ გამოყენებულია სამშენებლო და არა საკრედიტაციო ნორმა. მოქმედი საკრედიტაციო ნორმით განსაზღვრულია სკოლაში 1 მოსწავლისათვის აუცილებელი მინიმალური ტერიტორიის ფართი 4კვ.მ. ქ გორში სკოლების არსებული მდგომარეობა ამ მოთხოვნას აკმაყოფილებს და საშუალოდ 8კვ.მ-ს შეადგენს. თუმცა ეს მხოლოდ მინიმალური ფართია. საგანმანათლებლო პროცესის ხარისხიანი წარმართვისათვის და მითუმეტეს მისი ღონის ამაღლებისათვის ეს საკმარისი არ არის. მაგალითისათვის „სამშენებლო ნორმები და წესები“, რომლებიც საბჭოთა პერიოდში შემუშავდა და საქართველოსათვის დღემდე ინარჩუნებს აქტუალურობას, განსაზღვრავს სკოლებისთვის 1 მოსწავლეზე ტერიტორიის საანგარიშო ფართს 40კვ.მ-ის ოდენობით.

არსებული სკოლების დასახელებულთან კიდევ უფრო მოთხოვნილ ევროპულ ნორმებთან შესაბამისობაში მოყვანა, მათი არსებული განლაგებიდან გამომდინარე, მხოლოდ ნაწილობრივადაა შესაძლებელი. ამდენად, ქ. გორისათვის ამ ეტაპზე, გეგმარებით სამიზნე ფართობად სკოლებისათვის განისაზღვრა მოცემულობა, რომლებიც უფრო რეალისტურია განხორციელებისათვის და გულისხმობს მოსწავლეზე მოსული სასკოლო ფართობის 15კვ.მ-მდე გაზრდას. (აღნიშნული ფართის ზომა საჭიროებს დამატებით დადასტურებას, ასევე არსებული საამშენებლო ნორმა 40კვმ 1 მოსწავლეზე შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს ახალი საგანმანათლებლო დაწესებულებების დაგეგმარების დროს.

4 ახალი სკოლისა და 4 ახალი ბაღისათვის ტერიტორიული რესურსის გამოყოფა ქალაქის ზრდის ვექტორების გათვლისწინებით დაგეგმილია იმ ახალ უბნებში, რომელთა განვითარებაც ამ კონცეფციით იგეგმება. ახალი ობიექტები, ერთის მხრივ, მოემსახურებიან ახალ უბნებს, მეორეს მხრივ კი უნდა შეამსუბუქონ ქალაქში სკოლების პრობლემური მდგომარეობა და გაზარდონ მოსწავლეზე ფართი. განსაკუთრებით საყურადღებოა ბრაუნფილდების⁷ განვითარების დროს ტერიტორიის საგანმანათლებლო და სააღმზრდელო დაწესებულებების დაგეგმვისას, წინასწარ განხორციელდეს აღნიშნული ტერიტორიების დაბინძურების ჰიგიენური შეფასება და შემდგომ ფუქნციის განსაზღვრა.

⁷ ბრაუნფილდი - ყოფილი საწარმოო ან კომერციული ტერიტორია, რომელიც მიტოვებულია ან არ გამოიყენება შესაბამისი დატვირთვით, ხშირად წარმოადგენს ეკოლოგიურად დაბინძურებულ არეალს.

9. თავდაცვის ობიექტები და „სასროლეთი“

აღსანიშნავია, რომ ქ. გორი იმყოფება საოკუპაციო პროცესების მხრივ ცხელ წერტილში და მის ტერიტორიაზე თავდაცვითი ობიექტების არსებობა არის კანონზონიერი. საქართველოს სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფის, მისი თავისუფალი და დემოკრატიული არჩევის შეზღუდვის მიზნით რუსეთის ფედერაციის მიერ 2008 წლის აგვისტოში მორიგი სამხედრო აგრესიის განხორციელებისა და ეთნიკური წმენდის შემდეგ ოკუპირებული ტერიტორიები დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად გამოაცხადა და იქ დამატებითი სამხედრო ნაწილები და ინფრასტრუქტურა განალაგა, რაც ხელყოფს საქართველოს სუვერენიტეტს, ემუქრება მის და მთლიანად რეგიონის უსაფრთხოებას. არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით, საქართველოს თავდაცვის საინისტრო ახდენს შეიარაღებული ძალების ადაპტირებას ახალ გამოწვევებთან, ოპერატიულ გარემოსა და ამოცანებთან და განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს გარე აგრესიის შემთხვევაში ქვეყნის ტერიტორიის დასაცავად შეიარაღებული ძალების მზადყოფნისა და თავდაცვისუნარიანობის განმტკიცებას.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, წარმოდგენილ დოკუმენტში მიმდინარეობს მსჯელობა გორის ტერიტორიაზე თავდაცვითი ობიექტის და სასროლეთის გადატანის შესახებ და მისთვის ახალი ტერიტორიის გამოყოფას. სასროლეთი ამ ეტაპზე მოსახერხებელია თავდაცვითი უწყებებისა და დანაყოფების ოპერირებისათვის. თუკი არსებული ობიექტი ამ ეტაპზე არ უქმნის საშიშროებას მისი ფუნქციონირებით გორის მოსახლეობის ჯანმრთელობას და უსაფრთხოებას, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია საკითხის შესახებ გადაწყვილება მიიღოს საქართველოს თავდაცვის სამინისტრომ.

10. ნარჩენების მართვა

ქ. გორში საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვება და გატანა ხდება დასუფთავების მუნიციპალური სამსახურის მიერ. ნარჩენების განთავსება ხდება ნაგავსაყრელზე. ნაგავსაყრელი ვერ აკმაყოფილებს ტექნიკურ და გარემოსდაცვით მოთხოვნებს, ფაქტობრივად სახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელსაც წარმოადგენს. შესაბამისად, აუცილებელია მასზე სახიფათო ნაგავსაყრელისთვის გათვალისწინებული შეზღუდვითი რეჟიმების გავრცელება. მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია დამატებითი კონსულტაციები გაიმართოს ყველა დაინტერესებული უწყების ჩართულობით, რათა რაც შეიძლება ადრე იქნას მიღებული გადაწყვეტილება მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ახალი პოლიგონის შესახებ, როგორც ქალაქის, ასევე, რეგიონული მასშტაბით, რაც დაეხმარება შემდგომში მიწის ფართობების ფუნქციური გადანაწილებას. გორის მუნიციპალიტეტში მრავლადაა არაღელვარული ნაგავსაყრელები, რადგან სოფლების უმრავლესობას ნაგავსაყრელი არ აქვს, რის გამოც მოსახლეობის მიერ ნარჩენები უსისტემოდ იყრება ხევებში და მდინარეებში.

წარმოდგენილი ინფორმაციით, მოსახლეობიდან რეგულარულად ხდება ნარჩენების გატანა მაგრამ ზოგიერთ უბანზე კვლავ აღინიშნება უკანონო ნაგავსაყრელები, რაც მოსახლეობის დაბალ ჰიგიენურ ცოდნას და ნარჩენების მართვის ხარვეზებს უნდა მივაწეროთ. გადაწყვეტას საჭიროებს ქუჩებში და სკვერებში მცირე ზომის სანაგვე ურნების განთავსების საკითხი, რაც

მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ქალაქის სანიტარიული დასუფთავების მდგომარეობას და შესაბამისად იერსახეს.

არსებული ინფორმაციით იგეგმება ქ. გორის ნაგავსაყრელის დახურვა 2023 წელს, რის შემდეგაც ტერიტორია იქნება დაკვირვების ქვეშ და შეინარჩუნებს 500 მ-იანი სანიტარული დაცვის ზონის სტატუსს.

ასევე, უნდა დადგინდეს სამომავლოდ არსებული გორის ნაგავსაყრელის - კონსერვაცია, გადასატვირთ პოლიგონად თუ რეგიონულ ნაგავსაყრელად გამოყენების საკითხი.

წარმოდგენილი დოკუმენტის შესაბამისად, ცხოველური, სამედიცინო, სახიფათო და სამშენებლო ნარჩენების განთავსება არ არის რეგულირებული, ასევე, აღინიშნება მიუსაფარ ცხოველთა რაოდენობის მომატება, არასასიამოვნო სუნის, ხმაურის მომატება ნაგავსაყრელის მიმდებარე ტერიტორიაზე, რაც საფრთხეს უქმნის მოსახლეობის ჯანმრთელობასა და კეთილდღეობას.

ზემოაღნიშნული მდგომარეობის გათვალისწინებით, განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს და დროულად უნდა შემუშავდეს ნარჩენების მართვის მუნიციპალური გეგმა.

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ მიწათსარგებლობის გეგმაში გათვალისწინებულ იქნეს 2016 წელს დამტკიცებული საქართველოს ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგიისა (2016-2030) და ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმის (2016-2020 წლებისათვის) მოთხოვნები.

ქ. გორის ტერიტორიის რესურსების გამოყენების შემცირებისა და არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით მნიშვნელოვანია გათვალისწინებულ იქნეს რეკომენდაციები მოკლე და საშუალოვადიან პერიოდში, კერძოდ დაიგეგმოს ნარჩენების პრევენციასა და რეციკლირებაზე ორიენტირებული აქტივობები და შემუშავდეს შესრულების ინდიკატორები, რაც მიიღწევა:

- ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის ღონისძიებების გატარებით;
- მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების უზრუნველყოფით ქ. გორის და მიმდებარე ტერიტორიაზე;
- ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების დანერგვით;
- ხარჯების სრული ამოღების დანერგვით;
- მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების დანერგვით;
- ინიციატივების განხორციელებით სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადებზე საჯარო-კერძო პარტნიორობის ჩამოყალიბებით;
- სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად საჭირო წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვით.

ხოლო შემდეგია რეკომენდაციები გრძელვადიანი აქტივობების დაგეგმვის დროს, რომელმაც ასახვა უნდა ჰპოვოს ქ. გორის მიწათსარგებლობის გეგმაში:

- ქალაქის მარეგულირებელი და დაგეგმვის შესაძლებლობის გაუმჯობესება;
- ნარჩენების გადამუშავების ახალი საწარმოს მშენებლობა;
- ნარჩენების შეგროვების სისტემის მოდერნიზაცია;

- ცნობიერების ამაღლების კამპანიები მოსახლეობისთვის;
- არალეგალური ნაგავსაყრელების დახურვა და აღდგენა;
- ნაგავსაყრელის გაზის უტილიზაცია ელექტროენერგიის გენერირებისათვის.

რეკომენდაციები

წარმოდგენილი დოკუმენტაციის და მონაცემების გაანალიზების შემდეგ, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ავტორთა მიერ სკოპინგის ანგარიშში ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების ჩართვა, შედეგების ინტერპრეტაცია და მოცემული პროცესების შედეგად ექსპერტული რეკომენდაციების დაფიქსირება, რომელიც დიდ გავლენას მოახდენს ქ. გორისა და მიმდებარე ტერიტორიებზე მიწის გამოყენების წესებზე. შესაძლებელია დამატებით გაჩნდეს ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი რისკ-ფაქტორი, რომელიც სხვადასხვა ალტერნატივაში უნდა შეფასდეს და მოწოდებული იყოს შემარბილებელი ღონისძიებები.

ქალაქის მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი მთავარი ეკონომიკური ფაქტორის როლის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მეტი აქცენტი გაკეთდეს:

- ადრე დამტკიცებული და შესაბამისი ეროვნული და რეგიონალური გეგმისა და სივრცითი დაგეგმვის პროგრამების გადაწყვეტის მიმოხილვასა და შესაბამისობაზე;
- სოფლის მეურნეობის სფეროში მოქმედი ბიზნესისთვის საინვესტიციო რესურსებზე ხელმისაწვდომობის ზრდის ხელშეწყობაზე. ინფრასტრუქტურის განვითარების თვალსაზრისით, კვლავ პრობლემურია სასოფლო-სამეურნეო ინფრასტრუქტურის განვითარების დონე, რასაც გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს სოფლის მეურნეობის სექტორის, როგორც სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტის პირველადი წარმოების, ასევე, მასთან დაკავშირებული გადამამუშავებელი მრეწველობის მწარმოებლურობის და კონკურენტუნარიანობის ზრდისთვის. დღეისათვის არასათანადოა განვითარებული საირიგაციო და სადრენაჟო ინფრასტრუქტურა.
- სოფლის მეურნეობის, როგორც მწარმოებლურობის, ასევე კონკურენტუნარიანობის ზრდისთვის ხელი შეეწყობა ქ. გორსა და მიმდებარე ტერიტორიაზე სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტის გადამამუშავებელი/შემნახველი ინფრასტრუქტურის განვითარებას, მათ შორის, ინვესტიციების მოზიდვის გზით, რაც უზრუნველყოფს როგორც ადგილობრივი მოთხოვნის დაკმაყოფილებას, ასევე საექსპორტო პოტენციალის ზრდას. რეგიონული და ადგილობრივი განვითარების წახალისების და ადგილობრივ დონეზე კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად, რეგიონის მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს ადგილობრივი და შიდა გზების, ასევე სხვა სატრანსპორტო და კომუნალური ინფრასტრუქტურის განვითარება.
- გორი ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია საქართველოში. გორის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის განვითარებისთვის უზარმაზარი შესაძლებლობები გააჩნია. მოხერხებული გეოგრაფიული მდებარეობა, შესანიშნავი დასასვენებელი ადგილები, დიდი და პატარა მდინარეები, ბუნებრივი და ხელოვნური ტბები, თრიალეთისა და ლიხის ქედის სანახები და სხვა საქართველოს მთავრობის და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის სათანადო ძალისხმევითა და ინვესტიციებით, ქ. გორმა

შესაძლებელია დაიკავოს მნიშვნელოვანი ადგილი საქართველოს ტურისტულ ადგილთა შორის. გორის მუნიციპალიტეტში მრავალი ისტორიული და კულტურული ძეგლია. ქ. გორის მთავარ ღირსშესანიშნაობათა შორისაა გორის ციხე, გორის საკათედრო ტაძარი, გორის თეატრი, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი და ი. სტალინის სახლ-მუზეუმი და სხვა. ქ. თბილისთან სიახლოვე შესაძლოა განხილულ იქნას, როგორც ძლიერი მხარე, რადგან ზრდის მისაწვდომობას რიგ სერვისებზე და დასაქმების ბაზარზე.

- ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება, სასტუმროების სექტორის განვითარება შესაძლებელს გახდის ბიზნესისა და მაღალი კლასის ტურისტების განთავსებას ქ. გორში უახლოეს მომავალში, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის დარგში ერთეულ მოსახლეზე გენერირებულ შემოსავალს.
- განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ გორი იმყოფება საოკუპაციო პროცესების მხრივ ცხელ წერტილში და მისმა განვითარებამ შესაძლებელია გამოიწვიოს მიმდებარე სოფლების დაცარიელება. მიუხედავად იმისა, რომ შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი მუშაობს და ეწევა დაბრუნების პოლიტიკას, მაქსიმალურად უნდა მოხდეს ინფრასტრუქტურულად გაძლიერება ინფრასტრუქტურული და სოციალური განვითარების მიმართულებით. ხოლო გამყოფი ხაზების პრიორიტეტები და დასახული აქტივობების შესრულება უნდა აისახოს გენერალურ გეგმაში, რათა თავიდან იქნეს აცილებული მოსახლეობის მიგრაცია სოფლებიდან ქალაქში.
- საცხოვრებელი ფართობის სიდიდეზე განაშენიანების უბანზე, ტიპური პროექტების შერჩევის მიზანშეწონილობის, შენობების ორიენტაციის მართებულობის, შენობებს შორის მინიმალურად დასაშვები დაცილების მანძილის დაცვაზე, სოციალურ და კულტურულ-საყოფაცხოვრებო დანიშნულების დაწესებულებებზე მოთხოვნილების გაანგარიშებაზე, მათი რადიუსი, გამწვანება, სპორტული და სათამაშო მოედნების განლაგება და სხვა.
- საკურორტო ადგილების გამოვლენა, მათი ინფრასტრუქტურის განვითარება და ტურიზმის ქსელში ჩართვა.

დასკვნა

წარმოდგენილი სკოპინგის დოკუმენტი შესაბამისობაში უნდა მოვიდეს „სივრცითი დაგეგმარების, არქიტექტურისა და სააშენებლო საქმიანობის კოდექსის“ საქართველოს კანონის მოთხოვნებთან. წარმოდგენილია ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფცია, ასევე დასკვნითი ანგარიში და გეგმის მომზადების დროს ჩატარებული შეხვედრების ოქმები.

1. ქ. გორის ქალაქმშენებლობის გენერალურ გეგმის სკოპინგის დოკუმენტში ნაწილობრივ არის მოდიებული ინფორმაცია და გათვალისწინებული ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი რისკ-ფაქტორები, შემარბილებელი ღონისძიებები.

2. გეგმარებითი ღონისძიებები ბუნებრივი და ტექნოგენური საგანგებო სიტუაციებისგან ტერიტორიის დასაცავად, სამოქალაქო თავდაცვისა და უსაფრთხოების ზომების გასატარებლად ხანძარსაწინააღმდეგო უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად წარმოდგენილ პროექტში შეიძლება ჩაითვალოს არადამაკმაყოფილებლად და საჭიროებს დამატებით შესწავლას და გაანალიზებას შესაბამის უწყებებთან.
3. ქ. გორის და მიმდებარე ტერიტორიაზე განვითარების პერსპექტივების გათვალისწინებით უნდა დადგინდეს ყველა ფუნქციური ზონა, რომელთანაც უნდა იყოს შესაბამისობაში ტერიტორიასთან დაკავშირებული ყველა სხვა ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაცია.
4. წარმოდგენილ დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ არ არის დადგენილი საკუთრება გამოყენებულ მიწის ნაკვეთებზე, რაც თავის მხრივ ქმნის პრობლემებს მიწის ნაკვეთის სამშენებლოდ გამოყენების თვალსაზრისით, კერძოდ: გამოყენების სახეობის, განაშენიანების ძირითადი პარამეტრების, განაშენიანების სახეობის, ფუნქციური დანიშნულების და საქართველოს კანონმდებლობის დადგენილი სხვა მოთხოვნების შემთხვევაში. უნდა წარიმართოს მიწის ნაკვეთების საკადასტრო რეგისტრაცია, რათა ახალი მიწის ნაკვეთები არ მოვიდეს წინააღმდეგობაში ადრე დამტკიცებულ და დაგეგმილ კაპიტალური სამშენებლო ობიექტების განლაგებასთან (განსაკუთრებით სასაფლაოებთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხების გადასაწყვეტად).

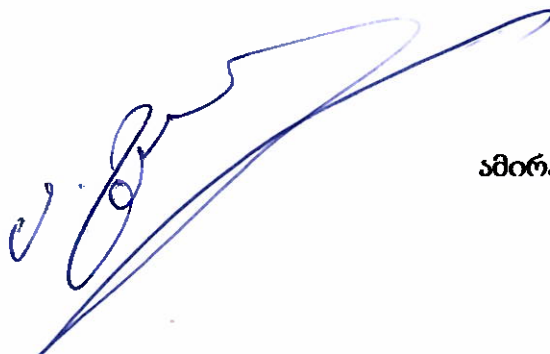
წარმოდგენილი მასალების მიხედვით სკოპინგის დოკუმენტში არ არის შეფასებული სათანადოდ ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი ძირითადი პრიორიტეტული რისკ-ფაქტორები და არ არის საკმარისი ინფორმაცია მოძიებული.

პროექტში უნდა გაანალიზდეს როგორც ძირითადი, ასევე სტრატეგიული დოკუმენტით გათვალისწინებული ღონისძიებების შესაძლო ალტერნატივები და შესაბამისი ფორმატით წარმოდგენილ იქნეს:

- ადამიანის ჯანმრთელობაზე ამჟამად მოქმედი და პოტენციური რისკ-ფაქტორები, მათი ზემოქმედების არეალი და მასშტაბები.
- დაიგეგმოს თავიდან აცილებისა და/ან შემარბილებელი ღონისძიებები;

სკოპინგის დასკვნისთვის და ასევე შემდგომში გასაცემი რეკომენდაციებისათვის შემუშავდა სპეციალური მატრიცა (დანართი 1.).

გენერალური დირექტორი:

ამირან გამყრელიძე

დანართი 1.
რეკომენდაციები ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დოკუმენტაციის სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების
სკოპინგის ანგარიშისათვის

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმი	შესაბამისი სგმ მიმართულება ^ა	შესაბამისი ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა, შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შემარბილებელი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები					
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის სგმ გორის მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლების შესწავლასა და საბაზისო მონაცემთა პროფილის განსაზღვრას?	მოსახლეობა	მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები (მოსახლეობის სრული დემოგრაფიული პროფილი, მოზადობა, სიკვდილიანობა, ბუნებრივი მატება, სხვა ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები წარმოადგენს საფუძველს პოპულაციური ჯანმრთელობის პროფილის განსაზღვრისა და ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შეფასების მართებულად წარმოებისათვის. მონაცემთა ბაზა - საქსტატი, დაავადებათა კონტროლის და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია ქ. გორის მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლების შესწავლა, საბაზისო მონაცემთა დადგენის, მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე შესაძლო ზეგავლენის მართებულად შეფასებისა და მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ჩარჩოს განსაზღვრისათვის.	☐ დადებითი ☐ უარყოფითი ☒ ნეიტრალური	
მოსახლეობის სამედიცინო მომსახურება, სოციალური სერვისები, დასაქმება					
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა ჯანდაცვით სერვისებზე ზეგავლენის შეფასებას?	მოსახლეობა, ადამიანის ჯანმრთელობა	მოსახლეობის უზრუნველყოფა ხარისხიანი და ხელმისაწვდომი ჯანდაცვითი სერვისებით, წარმოადგენს უმთავრეს გარანტიას ჯანმრთელობის შენარჩუნებისა და გაუმჯობესებისათვის, რაც კრიტიკულად მნიშვნელოვანია მდგრადი განვითარების მისაღწევად. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დეზინტო, შრომის, ჯანმრთელობის და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია, ჯანდაცვითი სერვისებზე ზეგავლენის შეფასებისათვის შესწავლილი იქნეს ხელმისაწვდომობის არსებული საბაზისო დონე და პროფილი, განისაზღვროს განვითარების პრიორიტეტები და მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის კრიტერიუმები/ინდიკატორები.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა	მოსახლეობა, ადამიანის ჯანმრთელობა	ჯანდაცვითი სერვისებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფისათვის, აუცილებელია სამედიცინო დაწესებულებათა სათანადო ინფრასტრუქტურის დაწესებულებებით უზრუნველყოფის	რეკომენდებულია, სგმ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს სამედიცინო დაწესებულებებით უზრუნველყოფის	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმი	შესაბამისი სგშ მიმართულება	შესაბამისი ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შემარბილებელი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
		ინფექციების გავრცელებისადმი და ზრდის ჯანმრთელობისთვის საზიანო ქვეყნის ალბათობას, როგორცაა მაგ., თამბაქოსა და ალკოჰოლის მოხმარება. მონაცემთა ბაზა - გორის მუნიციპალიტეტი; საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი.			
მოსახლეობის ჯანმრთელობის პროფილი					
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა არაგადამდები დაავადებების და მათი რისკ-ფაქტორების არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ლონისძიებებს?	ადამიანის ჯანმრთელობა	არაგადამდები დაავადებები (აგდ) წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს პრობლემას მოსახლეობის მასშტაბით როგორც მოცემულ ეტაპზე, ასევე სავარაუდოდ მომავალშიც. ეს დაავადებები მძიმე ტვირთია როგორც მოსახლეობის ჯანმრთელობისთვის, ასევე ჯანდაცვის სისტემებისთვის და საფრთხეს უქმნის ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას მოსახლეობის მასშტაბით. ისინი სიღარიბის ძირითად მიზეზს წარმოადგენს და წარმოქმნის ხარისხს ეკონომიკური განვითარებისთვის. მოსახლეობა ეკონომიკურმა ფორუმმა აგდ-ები აღიარა გლობალური ეკონომიკის რიგით მეორე ყველაზე მწვავე საფრთხედ სავარაუდოდ და პოტენციური ეკონომიკური დანაკარგების თვალსაზრისით. საქართველოში სიკვდილიანობის 94% გამოწვეულია არაგადამდები დაავადებებით, აქედან 64% მოდის გულ- სისხლძარღვთა დაავადებებზე, 12% - სიმსივნეებზე, 2% - დიაბეტზე, 4% - ქრონიკულ რესპირატორულ დაავადებებზე, ხოლო სხვა არაგადამდებ დაავადებებზე მოდის საერთო სიკვდილიანობის 11%. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია, სგშ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს არაგადამდები დაავადებების გორის მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო შემცირების არაგადამდები დაავადებების ტვირთის შემცირების ღონისძიებები გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებაში.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა	ადამიანის ჯანმრთელობა	საქართველოში ისევე, როგორც ჯანმრთელობის რეგიონის ქვეყნების უმრავლესობაში, გადამდები დაავადებები ავადობის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზეზს	რეკომენდებულია, სგშ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს გადამდები დაავადებების არსებული ტენდენციები გორის		☒ დადებითი ☐ უარყოფითი

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილებების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სემ მიმართულებები	შესაბამისი სემ მიმართულებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ხაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
გადამდები დაავადებების არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ლონისმიერებს?	აღმართული ჯანმრთელობა	აღმართული ჯანმრთელობა	მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო გადამდები დაავადებების ტვირთის შემცირების ლონისმიერებს გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებებში.	☐ ნეიტრალური
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეოგრაფიული გეგმა ტრავმებისა და დაზიანებების არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ლონისმიერებს?	აღმართული ჯანმრთელობა	აღმართული ჯანმრთელობა	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ტრავმებისა და დაზიანებების არსებული ტენდენციები გორის მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო დაავადებების ტვირთის შემცირების ლონისმიერებს გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებებში.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეოგრაფიული გეგმა დევდთა და ბავშვთა ჯანმრთელობის არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ლონისმიერებს?	აღმართული ჯანმრთელობა	აღმართული ჯანმრთელობა	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს დევდთა და ბავშვთა ჯანმრთელობის არსებული ტენდენციები გორის მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო დაავადებების ტვირთის შემცირების ლონისმიერებს გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებებში.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილებების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სკემ მიმართულებები	შესაძლოა ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შემარბილებელი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
		თავიანთი უპირველესი უფლების რეალიზება, რომელიც მოიცავს მათი ფიზიკურ განვითარების, მენტალურ ჯანმრთელობის სერვისებზე წვდომისა და კეთილდღეობის უფლებას. საქართველოში მნიშვნელოვნად შემცირდა დედათა და ბავშვთა სიკვდილიანობა. თუმცა კვლავ მაღალია სიკვდილიანობა პრევენციული დაავადებებით, რომელთა თავიდან აცილება შესაძლებელია ხარისხიანი სამედიცინო სერვისების მიწოდებითა და ჯანმრთელობის ისეთი დეტერმინანტების გაუმჯობესებით გზით როგორიცაა სოციალური, ეკონომიკური თუ ქვევითი. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.			
ფიზიკური გარემოს რისკ-ფაქტორები (წყალი, ჰაერი, ნიადაგი, ხმაური, ქიმიური და რადიაციული უსაფრთხოება, ნარჩენები)					
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გერნალური გეგმა მოსახლეობის უზრუნველყოფას ხარისხიანი და უწყვეტი სასმელი წყალმომარაგებით?	ნიადაგები; წყალი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	არაკეთილსამიერადი ხარისხის სასმელი წყლის ზეგავლენა მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე, წარამთავრებულ მნიშვნელოვან რისკს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის თავალსაზრისით, წყლის ფაქტორთან დაკავშირებული დაავადებების გავრცელების გამო. არასთანადო ხელმისაწვდომობა ხარისხიანი და უსაფრთხო სასმელი წყლისადმი, ასევე განაპირობებს მნიშვნელოვან უთანაბრობას ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით და ბარიერს სიღარიბის აღმოსაფხვრელად. მონაცემთა ბაზა - გორის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სურსათის ეროვნული სააგენტო, საქსტატი.	რეკომენდებულია, სკემ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს გორის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის ხარისხიანი და უწყვეტი სასმელი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფის არსებული საბაზისო დონე, დაიგეგმოს გაუმჯობესების ღონისძიებათა კომპლექსი და გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილებების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სტუმრთა მიმართულებები	შესაბამისი ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/მტკიცებულებათა ზაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შემარბილებელი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ზაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეგმვისას მრავალ მონაცემებს მოსახლეობის ხელმძღვანელობის გაუმჯობესებას ადგილობრივი სამთავროები პირობების, წყალარინებისა და კანალიზაციის სისტემებისადმი?	ნიადაგები; წყალი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	ჯანმრთელობის რეგიონში, წყლის ხარისხთან, ცუდ პირობებში, პრაქტიკა და სანატორიუმთან ასოცირებული რეგიონები განაპირობებს 33000 ადამიანის სიკვდილის ყოველწლიურად და 1182000 ინვალიდობაზე დაკარგულ წელს, ამასთან, აღნიშნული დაავადების შემთხვევათა 90% ცეროზის რეგიონის დაბალ და საშუალო შემოსავლიან ქვეყნებში მოდის. ამ ტიპის სიკვდილიანობის თავიდან აცილება სრულიად შესაძლებელია და წყლისმიერი დაავადებების რიცხვი სწრაფად დაიკლებს, თუ იქნება მიღწეული წყლის, სანიტარიისა და პირობური პრაქტიკის მაღალი სტანდარტები. მონაცემთა ზაზა - გირის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სურსათის ეროვნული სააგენტო, საქსტატი.	რეკომენდებულია, სტუმრებში შესწავლილი იქნეს გირის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის სანიტარული პირობების, წყალარინებისა და კანალიზაციის სისტემებისადმი ხელმძღვანელობის არსებული საზოგადოებრივი, დაიგეგმოს გაუმჯობესების ღონისძიებათა კომპლექსი და გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
გამოიწვევს თუ არა მიწათსარგებლობის გეგმვისას გეგმით გათვალისწინებული სამუშაოები ნიადაგის დაბინძურების არსებული დონის გაუმჯობესებას და ითვალისწინებს თუ არა გეგმა გაუმჯობესების ღონისძიებებს?	ნიადაგები; წყალი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	ნიადაგის კონტრული და ბიოლოგიური დაბინძურება მნიშვნელოვან რისკებს ქმნის საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის თვალსაზრისით, რაც დაკავშირებულია სხვადასხვა გადამდები და არაგადამდები დაავადებების, მოწამვლებისა და დაზიანებების გავრცელების საფრთხესა და პროფესიული ჯანმრთელობის რისკებთან. მონაცემთა ზაზა - გირის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, გარემოს ეროვნული სააგენტო, საქსტატი.	რეკომენდებულია, სტუმრებში შესწავლილი იქნეს ნიადაგების დაბინძურების არსებული საზოგადოებრივი გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები სხვადასხვა ტიპის დამბინძურებების (ქიმიური, ბიოლოგიური, რადიოაქტიური) მიხედვით, განისაზღვროს გაუმჯობესების ღონისძიებები, გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
გამოიწვევს თუ არა მიწათსარგებლობის გეგმვისას გეგმით გათვალისწინებული სამუშაოები ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების დონის გაზრდას და გათვალისწინებულია თუ არა ჰაერის ხარისხის	ჰაერი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება დიდ ქალაქში, განსაკუთრებით წვიმის დროს სერიოზული შეწინააღმდეგება წარმოადგენს, წარმოადგენს სერიოზულ პრობლემას საზოგადოებრივი ჯანდაცვისათვის და განაპირობებს დაბინძურებულ დასახლებულ პუნქტებში მცხოვრები მოსახლეობის სიცოცხლის ხანგრძლივობის შემცირებას, გულ-სისხლძარღვით და რესპირატორული დაავადებებით, სიმსივნეებით გამოწვეული ადრეული სიკვდილობის გაზრდა.	რეკომენდებულია, სტუმრებში შესწავლილი იქნეს ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების არსებული საზოგადოებრივი გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები სხვადასხვა ტიპის დამბინძურებების (მყარი ნაწილაკები - PM10, PM2.5, აზოტის ჟანგბადები, მიწისპირა ოზონი, გოგირდის დიოქსიდი) მიხედვით, განისაზღვროს გაუმჯობესების ღონისძიებები, გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმი გაუმჯობესების ლონისძიებები?	შესაბამისი სგმ მიმართულება?	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შემართებითი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
		მონაცემთა ბაზა - გარემოს ეროვნული სააგენტო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.			
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეგმარალური გეგმა შენიშნული პარკის ხარისხის გაუმჯობესების (მათ შორის თამბაქოს კვამლის მეორადი ზემოქმედებისაგან დაცვის) ღონისძიებებს?	პარი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	დასახლებული ტერიტორიების პარკის დაბინძურების მნიშვნელოვან წყაროს შეინიშნების თბოიომარაგება წარმოადგენს. 1990-ან წლებში ცენტრალური ტბოიომარაგება საქართველოს ყველა დასახლებაში გაუქმდა. საცხოვრებელი და სხვა შენობების გათბობა ინდივიდუალური თბოიომარაგების სისტემების ან დანადგარების საშუალებით ხორციელდება. ქალაქებში ამ მიზნით ძირითადად ინდივიდუალური გაზის გამათბობლები გამოიყენება. გამათბობლების ნაწილი შედარებით უსაფრთხო კონსტრუქციისაა, რომელიც საშუალებას იძლევა ნაძვე აირები საცხოვრებელიდან გარეთ გამოვიდეს. თუმცა აგრეთვე ფართოდ გამოიყენება უფრო იაფი გამათბობლები, რომელიც ნაძვე აირებს საცხოვრებელი გარემოს შიგნით გამოჰყვას. სოფლებში და დაბებში საცხოვრებლის გათბობისა და საჭმლის მომზადებისთვის შუშა გამოიყენება, რომელიც დაბალეფექტური თუნუქის ღუმელებში იწვის და საცხოვრებლის პარკის მნიშვნელოვან დაბინძურებას განაპირობებს. აღნიშნული პრაქტიკა, მნიშვნელოვნად ზრდის ფილტვის ქრონიკული ობსტრუქციული დაავადების განვითარების რისკს როგორც ბავშვებში, ასევე, საკვების მომზადებით დაკავებულ ქალებში. თამბაქოს კვამლის მეორადი ზემოქმედება როგორც საკუთარ სახლში, ასევე - სახლს გარეთ, მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ ჯანდაცვის პრობლემას წარმოადგენს. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის თამბაქოს წინააღმდეგ ბრძოლის ჩარჩო კონვენციით გამსაზღვრული პრინციპების დამკვიდრება თამბაქოსაგან თავისუფალი ადგილების შექმნის შესახებ, საკმაოდ ეფექტური იარაღი აღმოჩნდა ადამიანის ჯანმრთელობაზე თამბაქოს ზეგავლენის შესამცირებლად, საქართველოს კანონმდებლობაში გამოცემული ცვლილებების შედეგად საკმაოდ სრულადაა ასახული თამბაქოს ჩარჩო კონვენციით განსაზღვრული დებულებები, თუმცა მათ	რეკომენდებულია, სგმ ფარგლებში შესაგვლიო იქნეს შენობის შიდა პარკის დაბინძურების არსებული საბაზისო დონის გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები, განისაზღვრის გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილებების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სემ მიმართულებებზე	შესაძლოა ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შეცვლილებები ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
ითვისების/წინააღმდეგობის მიმართული გაზრდა	მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	სრულყოფილად ასაბუთებლად კვლავაც ბევრია გასაკეთებელი. აღნიშნული უპირველეს ყოვლისა ეხება საქართველოში მიმდინარე კამპანიას თამბაქოსაგან თავისუფალი სკოლებისა და სამედიცინო დაწესებულებების, საზოგადოებრივი თავშესაფრის ადგილების შესახებ			
ითვისების/წინააღმდეგობის მიმართული გაზრდა	მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	გარემოს ყველაზე გავრცელებულ სტრეს-ფაქტორს წარმოადგენს ხმაური. ურბანული დასახლებების მოსახლეობა იმყოფება ხმაურის ისეთი დონის ზემოქმედების ქვეშ, რომელიც იწვევს ფართო სპექტრის ზეგავლენას ადამიანის ჯანმრთელობაზე. იმისათვის, რომ მიმდინარე იქნეს ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საკითხების რეალური გადაწყვეტა, აუცილებელია ხმაურის მყვან ზემოქმედების შემცირებისაგან მიმართული სტრატეგიების გაძლიერება.	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ხმაურის შემცირების შესაძლებლობის საკითხები, განისაზღვროს გვერდის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ.დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
ითვისების/წინააღმდეგობის მიმართული გაზრდა	მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	ქიმიურ და რადიოაქტიურ ნივთიერებებთან ექსპოზიციის ყველა ფაზა მათი მოპოვების, სინთეზის, სამრეწველო წარმოების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების დროს მაღალი რისკის შემცველია საზოგადოებრივი თვალსაზრისით და უკავშირდება დაავადებებისა და დაზიანებების ფართო სპექტრის აღმოცენება გავრცელებას.	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ქიმიური და რადიოაქტიური უსაფრთხოების გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები, განისაზღვროს გვერდის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ.დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
ითვისების/წინააღმდეგობის მიმართული გაზრდა	მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	მონაცემთა ბაზა - გორის მუნიციპალიტეტი, გარემოს ქრთმული საგნები ქიმიურ და რადიოაქტიურ ნივთიერებებთან ექსპოზიციის ყველა ფაზა მათი მოპოვების, სინთეზის, სამრეწველო წარმოების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების დროს მაღალი რისკის შემცველია საზოგადოებრივი თვალსაზრისით და უკავშირდება დაავადებებისა და დაზიანებების ფართო სპექტრის აღმოცენება გავრცელებას.	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ქიმიური და რადიოაქტიური უსაფრთხოების გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები, განისაზღვროს გვერდის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ.დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
ითვისების/წინააღმდეგობის მიმართული გაზრდა	მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	იქსეთი დამაბინძურებელი, როგორცაა, მაგ., მიმდინარე ლითონების, ნავთობის, აზბესტის და ნაგავსაყრელიდან გამოფრქვეული გაზი, საზიანო ჯანმრთელობისთვის. ნარჩენების, მათ შორის სამედიცინო ნარჩენების შეგროვება და ნაგავსაყრელის იზოირება დაკავშირებულია წყლის ჰაერისა და ნიადაგის დაზიანებულებასა და პროფესიული ჯანმრთელობის რისკებთან, რაც მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე.			

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილებების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმში	შესაბამისი სგშ მიმართულება ^ა	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ნაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შემართებითი ან/და გამაუმჯობესებელი ემედეგები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისათვის ხელმისაწვდომობის გაზრდას, განსაზღვრული უსაფრთხო გარემოსადმი?					☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
კლიმატის ცვლილება და ჯანმრთელობა					
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეგმვითი გეგმა მწვენი ენერგიების პროდუქციის აქტიურ გამოყენებას, მათ შორის სამედიცინო დაწესებულებების ინფრასტრუქტურისათვის ს?		კლიმატური ცვლილებები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჯანმრთელობის, სოციალურ და გარემო ფაქტორებზე, როგორც: სუფთა ჰაერი, უსაფრთხო სასმელი წყალი, საკმარისი საცხები და უსაფრთხო საცხოვრებელი, ჯანმო-ს მონაცემებით აღამიანის ჯანმრთელობაზე განსაკუთრებულ გავლენას კლიმატის ცვლილების სამი ძირითადი დამახასიათებელი მოვლენა ახდენს, რომელთა შორისაა: თბური ტალღები, ბუნებრივი კატასტროფები და შეცვლილი ინფექციური ფონი.	რეკომენდებულია, სგშ ფარგლებში გათვალისწინებული იქნეს კლიმატის ცვლილებებისადმი ადაპტაციისა და ჯანმრთელობის ზიანის შემცირების ლონისმები, განისაზღვროს გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი I	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეგმვითი გეგმა საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი შენობების უზრუნველყოფას სათანადო გეგმებით, გაერთიანებულ-გათვლით, ჰაერცვლით, ლანდშაფტებით კლიმატის არსებულ და პროგნოზირებად ტენდენციებზე მიმდევრულ დაყრდნობით?					☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური